

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ АНДРАГОГІКИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Скрипников П.М., Скрипнікова Т.П., Приходченко С.В., Хміль Т.А., Дубина В.О.

Полтавський державний медичний університет

У зв'язку з активним розвитком системи післядипломної освіти актуалізувалося вивчення психології навчання дорослих слухачів. У статті розглянуто питання андрагогічних принципів та їх застосування викладачами циклів підвищення кваліфікації лікарів.

Ключові слова: андрагогіка, післядипломна освіта, підвищення якості.

Due to the active development of the postgraduate education system, it is important to study the psychology of adult learning. The article considers the issues of andragogical principles and their application by teachers of advanced training cycles of doctors.

Key words: andragogy, postgraduate education, quality improvement.

У період сучасного соціально-економічного розвитку, формування інноваційної системи, заснованої на знаннях, безперервна освіта стає одним із ключових факторів розвитку й для окремої людини, і для суспільства в цілому. Актуального значення набуває підготовка висококваліфікованих кадрів, які мають бути не просто компетентними, а й здатними до ефективної роботи на рівні швидкозмінних, постійно зростаючих вимог сучасної дійсності, готовими до постійного професійного зростання й соціальної мобільності. Система післядипломної освіти, що включає перепідготовку й підвищення кваліфікації, активно розвивається. У зв'язку з цим питання навчання дорослих і зростаюча значимість освіти дорослих – загальноновизнаний факт [2].

Для характеристики навчальної активності дорослих використовується термін «андрагогіка» – розділ дидактики, що розкриває й розвиває принципи навчання дорослих.

Андрогогіка – це процес і результат соціальної й професійної адаптації дорослих у соціально-комунікативному й діловому середовищі [1]. Виділяють основні андрагогічні принципи навчання:

1. Принцип спільної діяльності, який передбачає спільну діяльність слухача з викладачем щодо планування, організації, оцінювання й корекції процесу навчання.

2. Індивідуалізація навчання – створення індивідуальних програм, орієнтованих на конкретні освітні потреби, цілі навчання, де враховуються особистий досвід, рівень підготовки, психофізіологічні й когнітивні особливості.

3. Системність навчання, спрямована на дотримання відповідності цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання й оцінювання його результатів.

4. Принцип усвідомленості навчання – означає усвідомлення, осмислення слухачами й викладачами всіх параметрів навчального процесу, своїх дій щодо його організації.

5. Пріоритет самостійного навчання. Самостійна діяльність стає основним видом роботи дорослих учнів і передбачає, в першу чергу, самостійне здійснення ними організації процесу свого навчання.

6. Принцип опори на досвід слухача, тобто життєвий (побутовий, соціальний, професійний) досвід використовується в ролі одного з джерел навчання.

7. Контекстність навчання – конкретні, життєво важливі для слухача цілі, орієнтовані на виконання ним соціальних ролей або вдосконалення особистості, будується з урахуванням професійної, соціальної, побутової його діяльності й просторових, тимчасових, професійних, побутових факторів (умов).

8. Актуалізація результатів навчання – передбачає невідкладне застосування на практиці здобутих слухачем знань, умінь, навичок, якостей.

9. Принцип елективності навчання – означає надання слухачу певної свободи вибору цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу, місця навчання, оцінювання результатів, а також викладачів.

10. Принцип розвитку освітніх потреб. Згідно з ним оцінювання результатів навчання відбувається шляхом визначення реального ступеня опанування навчального матеріалу й виявлення тієї інформації, без засвоєння якої неможливе досягнення поставленої мети навчання; окрім цього, процес навчання будується з метою формування в слухачів нових освітніх потреб, конкретизація яких відбувається після досягнення певної мети навчання.

Викладач, який працює в системі післядипломної освіти, має враховувати особливості аудиторії, з якою він працює: це дорослі, сформовані люди, що володіють життєвим і професійним досвідом, бажають вчитися практично застосовним знанням, навичкам для розв'язання важливої життєвої проблеми й досягнення конкретних цілей, бажають навчатися тільки в професіоналів і в комфортній атмосфері [3].

Суттєвий аспект, із точки зору організації навчального процесу, – це особливості психічних функцій дорослих людей. Так, пам'ять дорослої людини в середньому менш об'ємна, вона швидше стомлюється, їй важче тривалий час концентрувати увагу. З іншого боку, доросла людина володіє істотною перевагою – добре розвиненими навичками мислення. Саме тому програма навчання дорослих вимагає набагато більшої чіткості й строгості у визначенні понять, структурованості навчального матеріалу, системної представленості окремих елементів циклу.

Наступна особливість дорослого онтогенезу полягає в тому, що доросла людина реалізує в професійній діяльності переважно особистісне ставлення. У навчанні це проявляється в тому, що психологічно доросла людина утруднюється в реалізації відчуженої (незрозумілої, непотрібної їй) діяльності й точки зору.

Третя особливість психічно дорослої людини належить до зони найближчого розвитку, обмеженої рамками того, що вона може робити самостійно, із чим поки ще не справляється (або справляється за допомогою когось із зовні), але планує освоїти.

Реально оцінюючи свої можливості, дорослий слухач циклів перепідготовки або підвищення кваліфікації стає здатним знайти найбільш оптимальні для себе шляхи й умови діяльності, визначати ті з її напрямів, в яких може найбільш повно розкривати свої сили. В основі свідомого й цілеспрямованого управління людиною своєю власною діяльністю, у тому числі й навчальною, лежить усвідомлення своїх переваг, недоліків, можливостей, власної індивідуальності, тобто самооцінка. Адекватна самооцінка – це вираження самосвідомості й свідчення про досить

високий рівень розвитку особистості. За результатами дослідження особливостей навчальної мотивації слухачів, 31,9% респондентів відповіли, що одним із мотивів, які спонукали їх на післядипломне навчання, є підвищення самооцінки в галузі професійної діяльності. Таким чином, слухачі розглядають навчання як можливість підвищити самооцінку свого професіоналізму [4].

Навчаючи дорослих, викладачу важливо знати про існування різних навчальних стилів – візуального, аудіального, кінестетичного – і визнавати їхню важливість і на етапі підготовки, і в ході освітнього процесу, щиро дбаючи про потреби своєї аудиторії.

З метою підвищення ефективності навчання викладач усе більше переходить від односторонньої взаємодії – монологу (в режимі трансляції) до активного двостороннього спілкування – діалогу (спочатку в режимі спілкування, а потім і комунікації). Для більш чіткого розуміння специфіки аудиторії викладач має вміти працювати в кількох ролях, виконуючи різні функції, урахувати життєвий і професійний досвід дорослих слухачів, їхню мотивацію й індивідуально-психологічні особливості.

Таким чином, викладач, який працює в системі післядипломної професійної освіти, мусить спиратися на основні андрагогічні принципи й ураховувати такі особливості дорослих учнів: усвідомлене ставлення до процесу свого навчання; потреба в самостійності, в осмисленості навчання (для розв'язання важливої проблеми й досягнення конкретної мети), що забезпечує мотивацію; практична спрямованість щодо навчання, прагнення до застосування здобутих знань, умінь і навичок; наявність життєвого досвіду – важливого джерела навчання; вплив на процес навчання професійних, соціальних, побутових і тимчасових факторів. Навчати дорослих необхідно з урахуванням різних індивідуальних навчальних стилів.

Список використаної літератури

1. Григорьева, Е. А. Андрагогическое позиционирование профессионального развития педагога // Сибирский учитель. 2007. № 6. С. 25-26.
2. Лебедева Н.В. Обучение взрослых в системе переподготовки и повышения квалификации : монография. Москва, 2013. 166 с.
3. Основи дидактики вищої школи на перед- і післядипломному етапах навчання лікаря-стоматолога. Підручник для студентів, викладачів і лікарів / За загальною редакцією проф. О.О.Тимофєєва. – К.: Науковий світ, 2009. – 97 с.
4. Скрипников П.М. Удосконалення методичної діяльності викладачів на рівні післядипломної освіти / Скрипников П.М., Скрипнікова Т.П., Хміль Т.А., Ступак О.П. // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика: матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю, Полтава, 2020. – С.195-196.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В КЛІНІЧНІЙ ІНТЕРНАТУРІ НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ, НАРКОЛОГІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Скрипніков А.М., Ісаков Р.І., Рудь В.О., Животовська Л.В.

Полтавський державний медичний університет

Представлено освітньо-методологічний досвід навчання лікарів-інтернів на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології ПДМУ. Підкреслюється значення активних методів навчання в рамках семінарських занять і організації самостійної роботи.

Ключові слова: лікарі-інтерни, семінарські заняття, самостійна робота, професіоналізм.

The article presents the educational and methodological experience of training interns at the Department of Psychiatry, Addiction and Medical Psychology of PSMU. The importance of active teaching methods in the framework of seminars and organization of independent work is emphasized.

Key words: interns, seminars, independent work, professionalism.

У сучасному суспільстві освіта стала однією з найпоширеніших сфер людської діяльності. Вона розглядається як головний, провідний фактор соціального й економічного прогресу. Причина такої уваги пояснюється тим, що найважливішою цінністю й основним надбанням сучасного суспільства є людина, яка здатна до пошуку й освоєння нових знань і прийняття нестандартних рішень [1].

Останні десятиліття позначені надзвичайно стрімкими, у багатьох відношеннях радикальними змінами у сфері психіатрії. Настав час нового погляду на етіологію й патогенез психічних розладів. Бурхливий розвиток таких напрямів як біологічна, соціальна психіатрія, психосоматична медицина наголошує на необхідності систематизації психіатричних знань, накопичених на стику з іншими дисциплінами і в деяких спеціальних напрямках психіатрії [2]. Нині актуальними є питання вдосконалення післядипломної освіти з психіатрії та наркології. Тому в навчальному процесі лікарів-інтернів за спеціальністю «Психіатрія» мають поєднуватися високий рівень класичної клінічної підготовки й ознайомлення з новітніми досягненнями науки, що змушує шукати нові навчальні технології, які дозволяють досягти максимальної ефективності навчального процесу [2; 3].

У сучасній вищій школі одним із основних видів практичних занять є семінар. Семінарські заняття як форма навчання мають давню історію, яка сягає античності. Слово "семінар" походить від латинського «*seminarium*» – «розплідник» і пов'язане з функціями «посіву» знань, що передаються від вчителя до учнів і «проростають» у їхній свідомості, спонукаючи до самостійних суджень, до відтворення й поглиблення отриманих знань.

На кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету лікарі-інтерни вивчають теоретичний матеріал з усіх розділів загальної психопатології та нозологічної психіатрії. Навчання проводиться у формі семінарських занять і самостійно, під час роботи з рекомендованою літературою. На кафедрі на семінарські заняття виділено 88 годин (22 семінари по 4 години).

Семінар є засобом розвитку в лікарів-інтернів культури наукового мислення. Він призначений для поглибленого вивчення дисципліни, оволодіння методологією наукового пізнання. Головна мета семінарських занять – за-